

Авраменко Олександр,
здобувач Науково-дослідного інституту
публічного права (м. Київ)
<https://orcid.org/0000-0001-5600-8632>

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЦЕДУРИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДОКАЗІВ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

У статті проаналізовано процедуру дослідження доказів в адміністративному судочинстві. Звернуто увагу, що для процесу доказування в адміністративному судочинстві має важливе значення яка саме інформація подається в якості доказу, чи відповідає вона ознакам поняття «доказ». У статті підкреслюється інформація може розглядатися як доказ за існування двох умов: якщо вона містить дані про наявність або відсутність про обставини, що мають значення для правильного вирішення справи; якщо вона одержана в порядку та з джерел, передбачених законом Автор вказує, що процес доказування, шляхом дослідження і оцінки доказів, є базисом для правильного та своєчасного вирішення адміністративного спору по суті, саме для цього суд має встановити обставини справи, належно їх дослідити і кваліфікувати та застосувати правові норми. Процес доказування як складну діяльність, яка розпадається на окремі, пов'язані між собою пізнавальні акти щодо вирішення окремих завдань, до встановлення окремих обставин, що підлягають доказуванню по справі. Проаналізовано поняття офіційне з'ясування всіх обставин справи. Досліджено судову практику, де розглядається та наголошується на важливості дослідження доказів. Визначено авторське бачення поняття дослідження доказів в адміністративному судочинстві. Під дослідженням доказів в адміністративному судочинстві, пропонуємо розуміти безпосередню діяльність суду та сторін спору, що направлена на вилучення з наявних у справі доказів необхідної та достатньої для вирішення справи кількості інформації, яка підлягає вивченню та оцінці, і в кінцевому результаті буде покладена в основу прийнятого судом рішення. Систематизовано ознаки процедури дослідження доказів, а саме: 1) дана процесуальна дія реалізується судом та сторонами в порядку, який ним встановлено; 2) має безпосередній характер; 3) відбувається у чітко встановленій процесуальній формі та порядку, у визначений законодавством спосіб; 4) результати дослідження є основою ухваленого судового рішення.

Ключові слова: доказ, доказування, дослідження доказів, судочинство, суд, сторони, процедура.

Avramenko O. GENERAL CHARACTERISTICS OF THE EVIDENCE INVESTIGATION PROCEDURE IN ADMINISTRATIVE JUDICIAL PROCEDURE

The article analyzes the procedure for examining evidence in administrative proceedings. Attention is drawn to the fact that for the process of proving in administrative proceedings it is important what information is presented as evidence, whether it meets the characteristics of the concept of "evidence". The article emphasizes that information can be considered as evidence for the existence of two conditions: if it contains data on the presence or absence of circumstances that are relevant to the proper resolution of the case; if it is obtained in the manner and from the sources provided by law, the author indicates that the process of proving, by examining and evaluating the evidence, is the basis for proper and timely resolution of the administrative dispute on the merits, for this the court must establish and apply legal norms. The process of proving as a complex activity, which breaks down into separate, interconnected cognitive acts to solve certain problems, until the establishment of certain circumstances to be proved in the case. The concept of official clarification of all the circumstances of the case is analyzed. The case law is examined, where the importance of the examination of evidence is considered and emphasized. The author's vision of the concept of evidence research in administrative proceedings is defined. Under the study of evidence in administrative proceedings, we propose to understand the direct activities of the court and the parties to the dispute, aimed at removing from the available evidence necessary and sufficient to resolve the case information to be studied and evaluated, and ultimately will form the basis of court decision. The features of the procedure of examination of evidence are systematized, namely: 1) this procedural action is implemented by the court and the parties in the manner prescribed by it; 2) has a direct character; 3) takes place in a clearly established procedural form and procedure, in the manner prescribed by law; 4) the results of the study are the basis of the court decision.

Key words: evidence, proof, examination of evidence, proceedings, court, parties, procedure.

Постановка проблеми. Адміністративне судочинство можна визначити як важливий елемент правової демократичної держави. Його наявність в державному механізмі сприяє становленню верховенства права, є засобом судового захисту фізичними та юридичними особами своїх прав, свобод та інтересів від порушень з боку суб'єктів владних повноважень, шляхом справедливого, неупередженого та своєчасного вирішення спорів у сфері публічно-правових відносин. Поставлене перед адміністративними судами завдання реалізується в ході пізнавальної діяльності судді під час відправлення правосуддя. Саме тому, важливого значення набуває дослідження питання законодавчого врегулювання процесу доказування та його складових елементів: дослідження та оцінки доказів.

Вивчаючи процедуру та умови дослідження і оцінки доказів адміністративним судом, необхідно враховувати встановлену на законодавчому рівні особливість відправлення правосуддя у сфері публічно-правових відносин. Вона полягає в тому, що однією стороною адміністративного спору, рішення, дії чи бездіяльність якої оскаржуються, завжди є суб'єкт владних повноважень, це дає підстави говорити про нерівність статусу сторін в процесі доказування.

Правові механізми вирішення публічно-правових спорів, що виникають у процесі взаємодії суб'єктів владних повноважень із окремим пересічним громадянином у сфері публічно-правових відносин, мають бути орієнтовані на пересічного громадянина, на забезпечення реалізації його прав, свобод та інтересів, їх захисту з боку держави саме у тих відносинах, де однією зі сторін виступає суб'єкт влади, що здійснює публічно-владні

управлінські функції на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень [1, с. 137].

З метою врівноваження правового становища сторін адміністративного спору, законодавець врегулював питання обов'язку щодо доказування нормою ст. 77 «Обов'язок доказування» Кодексу адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV (далі по тексту – КАСУ) зазначивши, що у справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень обов'язок щодо доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача. Крім того, суд наділяється правом збирати докази з власної ініціативи [2]. Тобто адміністративний суд має можливість сприяти фізичним та юридичним особам, які оскаржують діяльність суб'єкта владних повноважень, в захисті їх прав та інтересів у сфері публічно-правових відносин.

Процес доказування, шляхом дослідження і оцінки доказів, є базисом для правильного та своєчасного вирішення адміністративного спору по суті, саме для цього суд має встановити обставини справи, належно їх дослідити і кваліфікувати та застосувати правові норми. Результатом належного провадження процесу доказування є винесення судом законного, справедливого та обґрунтованого рішення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням адміністративного судочинства загалом та процесу доказування (дослідження і оцінка доказів) безпосередньо, приділялась увага у роботах таких науковців, як: В.Б. Авер'янов, В.М. Бевзенко, Ю.П. Битяк, В.В. Гордєєв, Я.С. Калмикова, В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, Р. О. Куйбіда, В.Г. Перепелюк, С. Стефанюк, М.К. Треушніков, О.І. Харитоновна, В.К.Шкарупа та ін.

Метою статті є визначення поняття та систематизація ознак процедури дослідження доказів в адміністративному судочинстві, шляхом аналізу адміністративно-процесуального законодавства та судової практики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Незважаючи на це, проблематика дослідження та оцінки доказів в адміністративному судочинстві досі потребує наукового вивчення та опрацювання з метою удосконалення визначення та умов провадження складових елементів процедури доказування, що має велике як теоретичне, так і практичне значення.

Вивчаючи умови і процедуру дослідження та оцінки доказів, що відбувається під час адміністративного судочинства, необхідно звернути увагу на зміст норми КАСУ від 06.07.2005 № 2747-IV [2] яка визначає саме поняття доказів. Так, доказами в адміністративному судочинстві є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи [2].

Поняття «докази» є однією з основних категорій, що притаманні і застосовуються в адміністративному судочинстві, воно має суттєве як теоретичне так і практичне значення, яке дуже важко переоцінити, було об'єктом наукових пошуків багатьох науковців, при чому не тільки адміністративістів, оскільки сприяє побудові логічних процесів, які виступають основою доказової діяльності.

На цьому наголошує С.М. Стахівський, проводячи дослідження доказування у своїй монографії. Автор відносить поняття доказів до числа фундаментальних категорій, звертаючи увагу на те, що від правильного розуміння цього поняття залежить і напрям пошуку доказів, і вміння їх використовувати в процесі встановлення істини [3, с. 118].

На важливість визначення поняття доказу, для діяльності адміністративного суду, звертає увагу М.П. Мельник, пропонуючи своє бачення, за яким доказами в адміністративному судочинстві України є – відомості (інформація) про факт, на підставі якої адміністративний суд у визначеному законом порядку (отримання, дослідження та оцінки) встановлює наявність чи відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення осіб, які беруть участь у справі, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи, які одержують на підставі засобів (джерел) доказування (пояснень сторін, третіх осіб та їхніх представників, показань свідків, письмових речових доказів, висновків експертів) [4, с. 273].

Для процесу доказування в адміністративному судочинстві має важливе значення яка саме інформація подається в якості доказу, чи відповідає вона ознакам поняття «доказ» і чи може бути використана судом в процесі доказування.

Вивчаючи питання доказів, В.К. Колпаков визначає, що інформація може розглядатися як доказ за існування двох умов: якщо вона містить дані про наявність або відсутність про обставини, що мають значення для правильного вирішення справи; якщо вона одержана в порядку та з джерел, передбачених законом [5, с. 298].

Тож процес доказування в адміністративному судочинстві, полягає у збиранні учасниками процесу будь-яких даних по справі, отриманих законним шляхом, передачі їх суду, керуючись якими він має встановити наявність чи відсутність обставин та фактів, які стануть основою для винесення законного, обґрунтованого та справедливого рішення у справі. Основним завданням суду в процесі доказування є дослідження та оцінка доказів.

І.О. Корецький розглядає процес доказування як складну діяльність, яка розпадається на окремі, пов'язані між собою пізнавальні акти щодо вирішення окремих завдань, до встановлення окремих обставин, що підлягають доказуванню по справі. У цьому випадку не існує твердої послідовності етапів, якщо не вважати, що збирання й надання доказів завжди є вихідним моментом доказування. Інші елементи доказування перебувають у рухливому діалектичному взаємозв'язку між собою [6, с. 54].

Одним з елементів процесу доказування в адміністративному судочинстві є дослідження доказів.

Норми чинного КАСУ від 06.07.2005 № 2747-IV [2] передбачають, що суд з'ясовує обставини, на які

учасники справи посилаються та досліджує докази, якими вони обґрунтовуються, при цьому суд зобов'язаний безпосередньо дослідити докази у справі, а ті що не досліджувались в судовому засіданні, не можуть бути основою ухваленого судового рішення.

Хоча стаття 129 «Суддя, здійснюючи правосуддя, є незалежним та керується верховенством права» Конституції України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [7] серед основних засад судочинства не визначає безпосередність дослідження доказів, як важливу складову відправлення правосуддя, про те не містить їх вичерпний перелік, даючи можливість визначити інші засади Законами України.

Реалізуючи дану норму законодавець, в чинному КАСУ від 06.07.2005 № 2747-IV [2] визначає, що суд має вжити заходи, необхідні для з'ясування всіх обставин у справі. Таким чином в адміністративне процесуальне законодавство введено термін – офіційне з'ясування всіх обставин справи. Проте законодавча регламентація цього принципу породжує певну неоднозначність в його розумінні, тлумаченні і застосуванні, що стало причиною появи двох протилежних поглядів правників на необхідність існування такого принципу в нормах адміністративного процесуального законодавства.

Запровадження принципу об'єктивного дослідження та зміст норми яка зобов'язує суд виявляти та витребувати необхідні для з'ясування всіх обставин справи докази, дещо звужує принцип змагальності та диспозитивності і змушує суд виконувати невластиві йому функції. Змагальність, за своїм змістом, являє активну дію сторін судового процесу щодо визначення та представлення кола обставин, яким підтверджується їх правова позиція. Діяльність суду не входить до принципу змагальності, оскільки він є неупередженим та незацікавленим органом, що здійснює судочинство. Диспозитивність передбачає право сторін на власний розсуд визначати процесуальні способи доказування, обсяги та зміст інформації, що буде застосована в якості доказової. Але на основі принципу об'єктивного дослідження таке право переходить до суду, який самостійно виявляє та витребує необхідні докази.

Проте особливість публічно-правових відносин та адміністративного судочинства полягає в тому, що заявники, порівняно з суб'єктами владних повноважень, значно обмежені у можливості надати суду для дослідження та оцінки докази в повному обсязі, саме тому адміністративні суди наділяються процесуальною активністю, порівняно з іншими видами судових проваджень.

На важливості для відправлення адміністративного судочинства дотримання принципу об'єктивного дослідження доказів було наголошено в ряді судових актів касаційної інстанції в адміністративних справах, а саме:

- Ухвалою Вищого адміністративного Суду України від 11 грудня 2013 р по справі № 2а-3854/11/1270 визначено, що обов'язок суб'єкта владних повноважень довести в судовому процесі правомірність прийнятого рішення, своєї дії чи бездіяльності не звільняє суд від дотримання принципу офіційного з'ясування всіх обставин у справі, який забезпечує прийняття законного і обґрунтованого судового рішення за результатами розгляду адміністративної справи. Неподання учасниками спору з власної ініціативи доказів, необхідних для перевірки обставин, що мають істотне значення для вирішення цього спору, зобов'язувало суд запропонувати сторонам надати ці докази або витребувати їх від інших осіб [8];

- Постановою Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 11 квітня 2018 року по справі №2а-576/12/0970 регламентовано, що обов'язок суду встановити дійсні обставини справи при розгляді адміністративного позову безвідносно до позиції сторін впливає з офіційного з'ясування обставин справи як принципу адміністративного судочинства [9];

- Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду, який висловив правову позицію Постановою по справі №814/1793/17 від 06 лютого 2019 року, згідно якої, справа розглядається адміністративним судом тільки за позовною заявою, водночас на суд покладено обов'язок офіційного з'ясування всіх обставин справи, що зобов'язує вживати заходів, необхідних для встановлення всіх обставин справи. Відмова позивача від залучення другого відповідача, не позбавляє суд можливості/права залучити другого відповідача, тим паче, коли суд з'ясував, що відповідати за позовом повинен інший суб'єкт владних повноважень. В цьому, зокрема, і проявляється принцип офіційного з'ясування всіх обставин справи, якого теж слід дотримуватися поряд зі змагальністю і диспозитивністю [10].

В своєму дослідженні О.В. Кротюк, пропонує розуміти під принципом офіційного з'ясування формально визначену і юридично закріплену сукупність основоположних ідей і положень, які характеризують активну участь суду в стимулюванні сторін до подання доказів у справі, а також здійснення безпосереднього виявлення та витребування доказів, що мають значення для встановлення істини у справі та прийняття законного й обґрунтованого рішення [11, с. 7].

Процес дослідження доказів є частиною судового розгляду, саме ця діяльність суду та сторін справи є базисом правосудного рішення. Оскільки законодавство у сфері адміністративного судочинства не містить дефініції «дослідження доказів», визначаючи лише що є предметом даного судового процесу, наукові пошуки вітчизняних та іноземних вчених в цьому напрямку сформулювали певні погляди на розуміння змісту даної судової процедури.

Так, А.Р. Белкін зазначає, що дослідження доказів є пізнанням суб'єктом доказування їхнього змісту, перевірки достовірності існування тих фактичних даних, які становлять цей зміст, визначення належності та допустимості доказів і встановлення узгодженості з усіма іншими доказами у справі [12, с. 177; 13, с. 234].

Як наголошує І.М. Єфімових, дослідження доказів складає основу судового розгляду справи. Правовий

інститут дослідження доказів є невід'ємним елементом в системі забезпечення прав та свобод громадян. Саме в процесі дослідження доказів встановлюються обставини, що підлягають доказуванню по справі [14, с. 186].

Автори монографії з теорії і практики адміністративного судочинства, В.К. Колпаков та В.В. Гордєєв, під дослідженням доказів розуміють сукупність процесуальних дій щодо безпосереднього сприйняття судом і особами, які беруть участь у справі, зібраних у справі доказів і виявлення їх змісту, тобто фактичних даних [15, с. 75-76].

В.П. Феннич дослідженням судового доказу називає його безпосереднє сприйняття, тобто вивчення судом інформації про факти, яка вилучається з доказів [16, с. 106].

Тож, підсумовуючи наявні наукові погляди, під дослідженням доказів в адміністративному судочинстві, пропонуємо розуміти безпосередню діяльність суду та сторін спору, що направлена на вилучення з наявних у справі доказів необхідної та достатньої для вирішення справи кількості інформації, яка підлягає вивченню та оцінці, і в кінцевому результаті буде покладена в основу прийнятого судом рішення.

При цьому, процес дослідження доказів судом починається набагато раніше, ніж відбувається саме судові засідання. Я.С. Калмикова, з цього приводу зазначає, що на стадії підготовчого провадження у справі дослідження доказів здійснюється попередньо та не у повному обсязі. Спочатку суддя отримує матеріали, які апіорі можуть стати доказами, попередньо вивчає факти та доводи сторін, які, набравши доказової сили, можуть бути покладені в основу рішення суду. Саме на цій стадії суд попередньо оцінює інформацію з метою використання її як доказу [17, с. 143].

Визначивши зміст поняття «дослідження доказів», до ознак процедури дослідження пропонуємо віднести те, що: 1) дана процесуальна дія реалізується судом та сторонами в порядку, який ним встановлено; 2) має безпосередній характер; 3) відбувається у чітко встановленій процесуальній формі та порядку, у визначений законодавством спосіб; 4) результати дослідження є основою ухваленого судового рішення.

Передбачені нормами КАСУ від 06.07.2005 № 2747-IV [2] способи дослідження доказів мають свою специфіку, залежно від статусу джерела доказової інформації, у зв'язку з чим, процесуальне законодавство регламентує процедуру проведення такого дослідження, послідовність та умови проведення такого дослідження.

Спосіб дослідження доказів характеризується як процесуальні дії, за допомогою яких докази стають доступними для безпосереднього їх сприйняття в судовому засіданні судом та всіма учасниками справи [18, с. 45]. Передбачені нормами КАСУ від 06.07.2005 № 2747-IV [2] способи дослідження доказів нами було досліджено та охарактеризовано в попередньому розділі.

Визначені способи реалізуються у певній послідовності, для забезпечення логічності та поетапності розгляду справи, і мають власну специфіку проведення, що залежить від виду засобу доказування.

Суворе дотримання процесуальної процедури при дослідженні судових доказів має глибокий сенс: воно покликане гарантувати отримання якісного доказового матеріалу, на підставі якого не тільки сторони, а й суд може дійти безпомилкових висновків про існування чи відсутність фактів у справі, з якими норми права пов'язують виникнення, зміну та припинення прав і обов'язків [18, с. 45].

Висновки. Законодавчо регламентовані способи дослідження доказів є основою для формування безпосередніх завдань даної стадії доказової діяльності учасників провадження. Тож, узагальнюючи вище зазначене та зміст адміністративного процесуального законодавства, пропонуємо визначити наступні завдання процедури дослідження доказів у адміністративному судочинстві: 1) з'ясування можливості застосування поданих відомостей та матеріалів в якості доказів; 2) встановлення обставин, що свідчать про наявність або відсутність підстав, які обґрунтовують вимоги або заперечення учасників справи; 3) створення необхідних умов для здійснення оцінки доказів по справі у їх сукупності; 4) формування кола доказів, що є необхідним та достатнім для забезпечення висновку про їх достовірність і покладення в основу ухваленого судового рішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Поворознюк М. І. Адміністративний позов у системі засобів захисту прав громадянина у сфері публічно-правових відносин. *Часопис Київського університету права*. 2017. № 3. С. 137-145.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
3. Стахівський С.М. Теорія і практика кримінально-процесуального доказування. Монографія. К. 2005. 272 с.
4. Мельник М.П. Поняття доказів у адміністративному судочинстві України. *Держава і право*. Випуск 48. 2010. С. 269-278.
5. Колпаков В.К., Кузьменко О.В. Адміністративне право України : підручник. К.: Юрінком Інтер. 2003. 528с.
6. Корецький І.О. Доказування як засіб доведення позиції сторін в адміністративному судочинстві. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 1-2. С. 53–57.
7. Конституції України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
8. Ухвала Вищого адміністративного Суду України від 11 грудня 2013 р по справі № 2а-3854/11/1270. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/36261376>.
9. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 11 квітня 2018 року по справі №2а-576/12/0970. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73423570>.

10. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду по справі №814/1793/17 від 06 лютого 2019 року. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79638423>.
11. Кротюк О. В. Принцип офіційного з'ясування всіх обставин у справі та його реалізація в адміністративному судочинстві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / О. В. Кротюк. К. 2013. 18 с.
12. Белкин А. Р. Теория доказывания. Научно-методическое пособие. М.: Издательство НОРМА. 1999. 429 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/UP/BELKIN_1999.pdf.
13. Белкин А.Р. Теория доказывания в уголовном судопроизводстве. Москва : Норма. 2005. 528 с.
14. Ефимовых И.Н. Юридическое мышление: классическая и постклассическая парадигмы. *Российский журнал правовых исследований*. Том 6. № 3 (20). 2019. С. 186-195. URL: <https://journals.eco-vector.com/2410-7522/article/view/19098>.
15. Теорія і практика адміністративного судочинства: Монографія. / В.К. Колпаков, В.В. Гордеев. Чернівці, «Місто». 2011. 384 с.
16. Феннич В.П. Цивільний процес : Конспект лекцій : навчальний посібник / В.П. Феннич. Ужгород : Видавництво Закарпатського державного університету. 2005. Частина 1. 130 с.
17. Калмикова Я.С. Доказова діяльність на стадіях розгляду справи в порядку адміністративного судочинства. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2014. Вип. 27. С. 139-150.
18. Треушников М.К. Судебные доказательства. М.: ОАО «Издательский дом “Городец”», 2004. 272 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/UP/TREUSHNIKOV_2004.pdf.

REFERENCES:

1. Povoroznyuk, M. I. (2017). Administrative lawsuit in the system of means of protection of civil rights in the field of public law relations. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*, 3. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2017_3_31 [in Ukrainian].
2. Code of Administrative Procedure of Ukraine. (2005, July 06). *Vidomosti Verhovnoyi Rady Ukrainy*. Kyiv: Parlam. vyd-vo [in Ukrainian].
3. Stakhivskyy, S.M. (2005). *Theory and practice of criminal procedural evidence*. Kiev [in Ukrainian].
4. Melnik, M. P. (2010). The concept of evidence in the administrative proceedings of Ukraine. *Derzhava i pravo*, 48, 269-278 [in Ukrainian].
5. Kolpakov, V.K., Kuzmenko O.V. (2003). *Administrative law of Ukraine: textbook*. Kiev: Yurinkom Inter [in Ukrainian].
6. Koretsky, I. O. (2016). Evidence as a means of proving the position of the parties in administrative proceedings. *Naukovyy visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava*, 1-2, 53-57. Retrieved from: http://www.nvppp.in.ua/vip/2016/1/tom_2/13.pdf [in Ukrainian].
7. Constitution of Ukraine № 254к/96-ВР. (1996, June 28). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> pdf [in Ukrainian].
8. Judgment of the Supreme Administrative Court of Ukraine in case № 2а-3854/11/1270 from 11th December 2013. (2013). Retrieved from: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/36261376> [in Ukrainian].
9. Resolution of the Supreme Court in the composition of the panel of judges of the Administrative Court of Cassation in case а2а-576/12/0970 from 11th April 2018 (2018). Retrieved from: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73423570> [in Ukrainian].
10. Resolution of the Supreme Court in the composition of the panel of judges of the Administrative Court of Cassation in case №814/1793/17 from 6th February 2019. (2019). Retrieved from: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79638423> [in Ukrainian].
11. Krotiyuk, O. V. (2013). *The principle of official clarification of all the circumstances of the case and its implementation in the administrative proceedings of Ukraine*. Extended abstract of candidate's thesis. Kiev: Instytut derzhavy i prava imeni V. M. Koretskoho NAN Ukrayiny [in Ukrainian].
12. Belkin, A.R. (1999). *Evidence theory. Scientific and methodological manual*. Moskva: NORMA. Retrieved from: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/UP/BELKIN_1999.pdf [in Russian].
13. Belkin, A.R. (2005). Evidence theory in criminal proceedings. Moskva: NORMA [in Russian].
14. Efimovikh, I. N. (2019). Legal thinking: classical and postclassical paradigms. *Rossiyskiy zhurnal pravovykh issledovaniy*, 3 (20), 186-195. Retrieved from: <https://journals.eco-vector.com/2410-7522/article/view/19098> [in Russian].
15. Kolpakov, V. K., Gordev V.V. (2011). *Theory and practice of administrative justice: Monograph*. Chernivtsi: Misto [in Ukrainian].
16. Fennich, V. P. (2005). Civil process: Lecture notes: textbook. T. 1. Uzhhorod : Vydavnytstvo Zakarpat-s'koho derzhavnogo universytetu [in Ukrainian].
17. Kalmikova, J. S. (2014). Evidential activity at the stages of consideration of the case in administrative proceedings. *Derzhavne budivnytstvo ta mistseve samovryaduvannya*, 27, 139-150 [in Ukrainian].
18. Treushnikov, M.K. (2004). *Forensic evidence*. Moskva: ОАО «Izdatel'skiy dom “Gorodets” Retrieved from: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/UP/TREUSHNIKOV_2004.pdf [in Russian].

Стаття надійшла до редакції: 14.12.2019